

Harasztiné Bata Zsuzsanna, ny. óvodapedagógus

Tudorjáték bemutató a Kiss Áron Játéktársaságban Budán!

2016.március 6-án népes hallgatóság és közönség előtt nyílt meg a különös hangulatú és nevű Tudorjáték kiállítás a Budapest. XI. kerület Orlay u.2.-ben. Dr. Györgyi Erzsébet a Játéktársaság elnöke rendezésében. Az egyedi készítésű stratégiai táblás játékok megálmodója és megvalósítója Sütheó László és társa Lakat Csaba játékkészítő.

Az első pillanat a döbbenet. Fialat szülők és apró gyerekek vettek részt a kiállítás megnyitón. Az asztalokon kipróbálható táblás játékok sorakoztak, a vitrinekben pedig csaknem múzeális értékű táblás játékok, részben távoli világtájokról vagy gyűjteményből beszerzett társasjátékok voltak megtekintésre elhelyezve.

Dr. Györgyi Erzsébet köszöntője után Orosz István Kossuth-díjas grafikusművész mondta el saját fordítású afrikai - kameruni - azaz fulfude nyelvjárásból gyűjtött versét, amely ősi világból hozott nyelvi remekmű. Megnyitó beszédében hivatkozott a gudzsarati nyelvre, amelyben az örökkévalóság jelképei vannak rögzítve, de kevés volt az írni tudó, a játékszabályokat így nem tudták leírni, tehát legalább két ember kellett, akinek tovább mondták a szabályokat, ám ahány játékos, annyi élte át a sorsirányító szabályokat, s minden vari - azaz mankala játékban változás következett be a játékos életében is.

Részlet Orosz István fordításából: Csak játék

”Üttél talán e tábla mellett egy másik életedben már./Szemedbe szúrt a naplemente, vörös virág a nyár falán/ Játékos voltál vagy talán a játék maga, nagy komoly/ kőből faragott fába metszett labirintus vagy nem tudom/ az idő térré változik/ egy galaktikus lufballon felszínén / úgy, hogy sose tudd, merre is haladsz voltaképp/ s ha hinnéd, győztesnek magad, az lesz a végső vereség... A szabályokról nincs fogalmad,/ s csak lépned kell, ha rád kerül /a sor és folyton más ül szemben/ ellenük játszol egyedül..

...Egy életem át tart a parti, ősapád kezdte./ unokák játsszák tovább-/ hogy kifürkésszék egy főisten akaratát...”

Sütheó László és társa 1994-ben alapította meg vállalkozását, de már előtte régi történelmi időköt idéző játékok szabályainak leírását kutatta könyvtárakban. Céljuk az volt, hogy népszerűséget szerezzenek az emberi logikát, taktikát, stratégiai készséget megmozgató táblás játékoknak, melyek különböző korosztály számára nyújtanak feledhetetlen szórakozást. A 6 évestől egészen a 90 évesig. Amikor az eredetinek megfelelő másolatokat készítettek természetes anyagokból, szem előtt tartották, hogy egyszerű ábrákkal jelezzék a szabályokat.

Diófa, mahagóni, kotibe fa, cseresznye és szilvafából készülnek a táblák. A bábukat különböző kavicsok, magvak, kődarabok helyettesítik. A régi afrikai tábláknál valódi birka-bokacsontból készültek a lépésekhez szükséges eszközök. Meg mosolyogni való volt, ahogy Sütheó László magyarázta, hol is van a birkának, báránynak a bokacsontja! Mielőtt a kíváncsiságot ébreszteném bárkiben is, elárulom, hogy valójában az állat térdénél, mert nincs bokája a kis pata fölött.

Régi ókori, középkori legendákat, csatákat üzennek ezek a táblás játékok, melyek akkoriban kultikus szerepet, célokat szolgáltak, minden játékban van Ellenfél és Társ, kinek-kinek logikája van, esze van,

győzni akar és nem veszíteni, mert az maga a végzet, figyelni kell az ellenfél érzelmeit, rezdüléseit. Ezek a játékok nem azonosak a számítógépen felfedezhető játékokkal, itt fontos a szemben ülő, mert a játékosok, az iskoláskorú gyermekek, észrevétlenül sajátítják el a rendszerben való gondolkodást. A problémamegoldó képességük fejlődhet, megtanulják elviselni a kudarcot, a siker pedig újabb stratégiai megfontolásra serkenti őket, küzdőképességüket és kitartásukat fejleszti. A csoportban végzett közös játék önismeretet fejleszt, közösségformáló eszköz lehet, egyes természeti törvények elvont bemutatására is alkalmas. A szabályokhoz szöveges anyag is kapcsolódik.

Javasolható komplex módon a tanórai oktatásban, rendhagyó órákon, tehetséges gyermek gondozásában, hátrányos helyzetű tanulóknál, gyógypedagógiai gondokkal küzdő családokban és intézményekben. Könyvtárakban, játszóházakban, kávéházakban, kis kocsmákban, szállodákban is lehet ilyennel játszani 6-90 éves korig. Az alkotó gárda számtalan helyen mutatta be táblásjátékait akár fesztiválon, karneválon, ünnepeken, nemzetközi kiállításokon, nyári táborokban és családi rendezvényeken.

A táblásjátékok kölcsönözhetőek¹

A bérelhető játéktáblák 30 különböző formában tartozékkal iskoláknak, játszóházaknak ajánlják, havi bérleti díj fejében. Eladásra is készíteneek gőzölt bükkfából égetett ábrákkal, természetes lenolajjal vagy lakkal kezelt átékokat, melyek szórakoztatnak, tanítanak, matematikai készséget is fejlesztenek.

Hogy láttatni tudjam magát a táblát, megkíséreltem bemutatni: kb. 50-60cm hosszú 20 cm széles deszkán párhuzamosan 6-6 gödör van, kezdő azaz indulási ponthoz egy hosszabb mélyedés és a célba éréshez szintén az összes kövecskének, kavicsnak vagy növényi magvaknak, a bábuhelyettesítőknek szánt gödröcske található. Másik táblán másfajta elhelyezésben 3-szor 6 rekeszben betűk, a szemben lévő játékosnak szintűgy. Rajta kövek, vagy égetett cserép figurák. Újabb táblán 4 szereplő játszik 6-6 kavicsal. Fekete kőtáblán fekete és fehér gúla alakú kövek, márványból, - mondhatnám, olyan, mint a Ki nevet a végén - vagy a sakktáblán a dáma játék, de ezek egészen archaikus figurák, módszerek és szabályok. Minden játékhoz írásbeli tájékoztató tartozik. **Sütheő László elbűvölően beszél a kavicsokról, fadarabokról, melyek el egy eltűnt világ üzenetét hozzák a 21. század gyerekeinek és felnőttjeinek**, én pedig saját óvónői emlékeimet meséltem, hogy a gyermek valóban milyen fontosságot képes tulajdonítani egy homokozó mélyéről, vagy az óvoda udvar gesztenyefájának tövéből kis lapáttal kiásott régi cserépdarabnak, esetleg csontoknak, melyhez rögtön hozzá is teszi, hogy biztos régi harcosok vagy dínók csontjai. A fantázia megindul és képesek napokon keresztül ásásokat végezni az udvaron, vagy kis ágból, vesszőből álló korai játékában ott van az archaikus világból hozott rejtett tudás, hogy képes támadni vagy védekezni, erőt kipróbálni, életrevalóságot felmutatni.

Ki tudja, hogy kiből mi lesz majd? Vadakat terelő juhász vagy régész vagy katona? Vagy környezetvédő, ami mostanában oly divatos fogalom.

Kérdésekre, hogy napjaink óvodáiban, 6 évesekkel játszható-e ez a táblásjáték, Sütheő László elmondta, hogy igen, ez elképzelhető, ha a gyerekeknek beszélünk ókori uralkodók udvari szokásairól, történelmi időket idézünk, így a lehetőség kimeríthetetlen és mosolyogva mondja, hogy minden ember szeretne felnőttként is játszani, csak még nem tud róla, majd Benjamin Franklin

¹ kis.sutheo@tudorjatek.hu

mondását idézte: **”Nem azért hagyunk fel a játékkal, mert megöregszünk, hanem azért öregszünk meg, mert felhagyunk a játékkal”.**

És ekkor jaj, eszembe jut, hogy félnünk kell a játszani nem tudó emberektől, ahogy József Attila mondta, és Kosztolányi a Játszótársam mondd akarsz-e lenni című versében, és Weöres Sándor, aki azt írta, szinte csak szösszenetként, hogy “Csak játék - mondja dalomra a kortárs/ én bölintok rá, biz, az meglehet/ verseimet írtam a falaknak, / úgy írtam, ahogy nekem jól esett”

Jó dolog, ha az ember megmarad ilyen játékos szinten egészen idős koráig, különben az egyre kegyetlenebb világot nehéz lenne kibírni.

A kiállítást megnyitó Dr.Györgyi Erzsébet összegező szavai után hangulatos reneszánsz zenei program következett az Ómuzsika Együttes előadásában.

Sütheő László születésnapra, karácsonyra, akár esküvői ajándékként ajánlja a táblásjátékokat.²
A **vari** rituális játék lényege :a 12 gödör a holdhónapok helye, az év szerencsés és szerencsétlenebb eseményeit jelzi. Egyiptomban vari a neve, arab világokban **mankala**, Amerikában **maya** az elnevezése.

A kiállítás látogatható kedden, csütörtökön és szombaton 11- 17 óra között.

Ajánlom megtekintésre és kipróbálásra a tudor-játékokat az Orlay u.2-ben.

² <http://www.vasiszemle.hu2014/03/sutheo.htm>. http://www.tudorjatek.hu/termek_lista.vm
odalon